

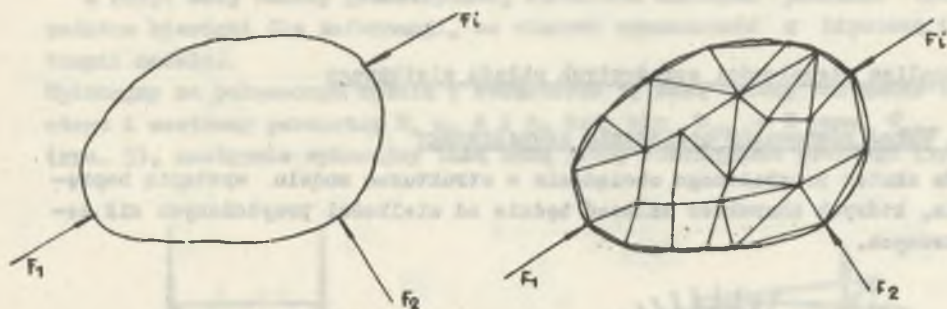
Stanisław Chwała, Lech Gładysz, Józef Straś

WYZNACZANIE NIEKTÓRYCH WSKAZNIKÓW MECHANICZNYCH
DLA SPRĘŻYSTEJ PŁYTY PŁASKIEJ
PRZY ZASTOSOWANIU RÓWNOWAŻNEGO SCHEMATU SIATKOWEGO

Streszczenie. Podano teoretyczne rozważania nad wyznaczeniem modułu sprężystości podłużnej E oraz współczynnika Poissona ν na przykładzie sprężystej płyty płaskiej.

1. Wstęp

Rozważania nad powyższym tematem podjęto w oparciu o prace [4], w której zagadnienie sprowadzono do płaskiego stanu naprężeń. Dana jest sprężysta płyta płaska (rys. 1) poddana dowolnemu układowi obciążenia zewnętrznego, zachodzi pytanie: czy można jej dołączyć strukturę siatkową,

Rys. 1. Dowolnie obrana struktura siatkowa dla płaskiego modelu

tzn. złożoną z pewnej skończonej ilości prętów, która poddana ekwiwalentnemu, równoważnemu układowi obciążenia zewnętrznego deformować się będzie jak model? Jednym z prostszych schematów siatkowych jest schemat przedstawiony na rys. 2, składa się on z pewnej liczby jednakowych powierzchni o kształcie kwadratów ułożonych obok siebie i "związanych" między sobą na wzór sieci strukturalnej.

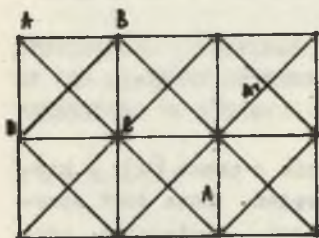
Element sieci stanowią cztery pręty o jednakowej długości a ułożone w kwadrat oraz dwa pręty ułożone po przekątnych kwadratu o długości $a\sqrt{2}$ zapewniających spójność elementu.

Dla uproszczenia zagadnienia zakłada się, że tarcie w przegubach łączących pręty nie istnieje.

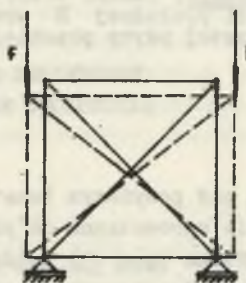
Jeżeli element sieci zostanie poddany obciążeniu jak na rys. 3, układ prętów ulegnie deformacji, której przebieg oznaczony jest na rys. 3 linią przerywaną, natomiast sprężystość E_{st} i współczynnik Poissona ν_{st} będzie można określić jako funkcje

$$E, a, A_1, A.$$

(gdzie A_1 - przekątna kwadratu; A - bok kwadratu).

Rys. 2

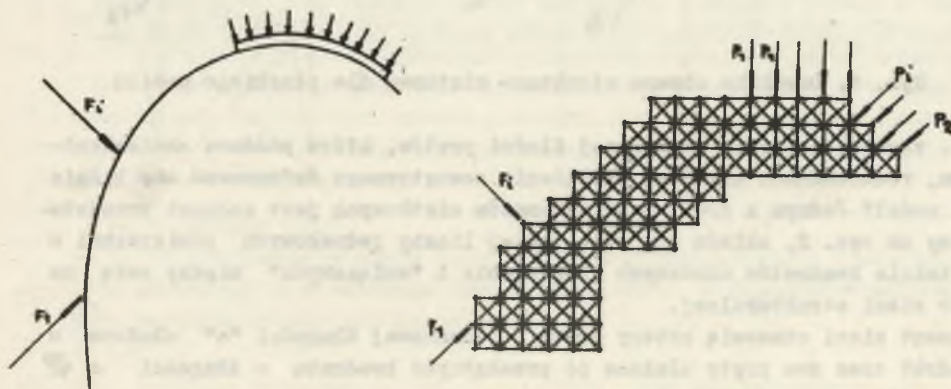

Rys. 3

2. Analiza właściwości sprężystych układu siatkowego

2.1. Układ równoważny obciążenia zewnętrznego

Na skutek przyłożonego obciążenia w strukturze modelu wystąpią naprężenia, których charakter zależeć będzie od wielkości przyłożonych sił zewnętrznych.

Rys. 4

Siły te o charakterze nieciągłym skupione będą w punktach węzłowych sieci a ich wypadkowa równać się będzie zero.

Układ równoważny obciążeniu zewnętrznemu określimy następująco (rys. 4):

- siły $P_1, P_2, \dots, P_n$ skupione w odpowiednich punktach modelu przyłożymy odpowiednio w punktach węzłowych siatki.
- ciśnienie P oddziaływujące na powierzchnię S modelu zastąpimy siłami $P_1 = P_2 = P_3 = \dots$ przyłożonymi w odpowiednich punktach węzłowych siatki tak, że ich zagęszczenie wyniesie $P_1 = P_2 = \dots nP$
- siły objętościowe P_q zastąpiono w każdym punkcie struktury, siłą równą $P \cdot g \cdot a^2$.

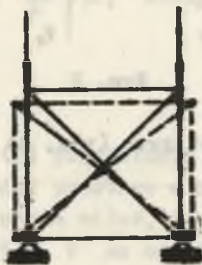
Przeprowadźmy teraz następujące rozumowanie; dowolnie obranemu modelowi przypiszmy pewną strukturę siatkową, następnie wyobraźmy sobie, że przed obciążeniem modelu dysponujemy schematem czworokątów takich samych jak struktura modelu. W takim przypadku możemy powiedzieć, że struktura siatkowa wówczas jest równoważna do modelu, jeżeli w każdej chwili czasowej obciążenia modelu i struktury, siatka odwzorowująca model da się nałożyć na strukturę modelu właściwego.

Z powyższego wynika, że siatka będzie nieskończenie małego rzędu nie większa od jedności w odniesieniu do ds elementu powierzchni modelu.

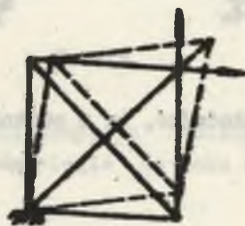
2.1.1. Warunek równoważności układu

Z racji swej budowy geometrycznej struktura siatkowa posiadać będzie podatne kierunki dla deformacji, co stanowi sprzeczność z hipotezą izotropii modelu.

Wykonajmy na połączonym modelu i strukturze tę samą próbę ściskania czystego i zestawmy parametry E, a, A i A_1 tak, aby $E_{str} = E$ oraz $v_{str} = v$ (rys. 5), następnie wykonajmy taką samą próbę rozciągania prostego (rys. 6

Rys. 5

Rys. 6

Nie można oczywiście stwierdzić, że deformacje w tych przypadkach pokrywają się, w gruncie rzeczy nie pokrywają się one nawet najbardziej ogólnie.

Postawmy więc następujące twierdzenie: jeżeli struktura siatkowa była li-czona w taki sposób, że jej deformacje w dwa próbach ściskania (lub roz-

ciągania) prostego oraz ściskania czystego nakładają się z deformacją modelu, wówczas struktura jest równoważna modelowi dla wszelkich praw obciążeń równoważnych.

2.1.2. Następstwa wynikające z warunku równoważności

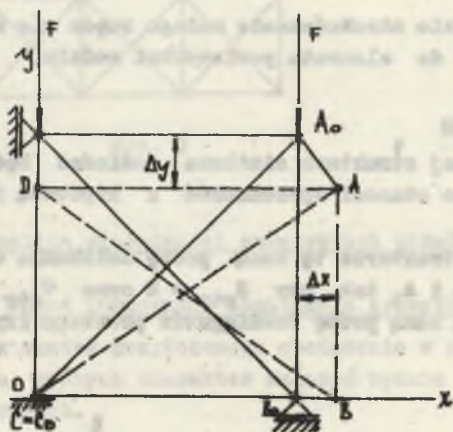
(obliczenie E_{st} i ν_{str})

a) ściskanie proste

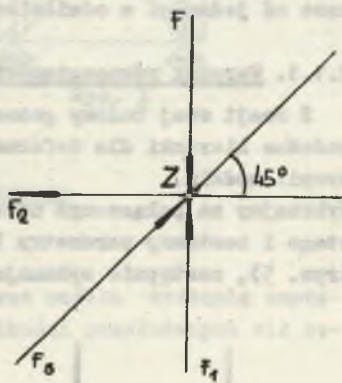
Oznaczając przemieszczenie punktu A przez Δx i Δy (rys. 7) możemy określić:

$$E_{st} = \frac{F/a}{\Delta y/a} = \frac{F}{\Delta y} \quad (1)$$

$$\nu_{st} = \frac{\Delta x/a}{\Delta y/a} = \frac{\Delta x}{\Delta y}$$

Rys. 7

Rys. 8

Zakładając, że w punkcie Z suma sił równa jest zero (rys. 8) napiszemy:

$$F_1 = E' \cdot A \frac{\Delta y}{a}$$

$$F_2 = E' \cdot A \frac{\Delta x}{a} \quad (2)$$

$$F_3 = E' \cdot A_1 \frac{\Delta l}{l}$$

gdzie

A - bok kwadratu,

A_1 - przekątna kwadratu

$$l = a\sqrt{2}.$$

Na podstawie rys. 7 można napisać

$$l^2 = (CB)^2 + (AB)^2.$$

Różniczkując powyższe wyrażenie względem l otrzymamy

$$2l \Delta l = -2a \Delta x + 2a \Delta y,$$

stąd

$$\frac{\Delta l}{l} = \frac{\Delta y - \Delta x}{2a} \quad (3)$$

Rzutuując siłę F_2 na oś O_x (rys. 8) otrzymamy

$$F_2 = F_3 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2}$$

oraz

$$E A \frac{\Delta x}{B} = E A_1 \frac{\Delta y - \Delta x}{2a} \cdot \frac{\sqrt{2}}{2}.$$

Zakładając $\frac{A_1}{A} = \beta$, wtedy

$$\frac{\Delta x}{\Delta y} = \frac{\beta \sqrt{2}}{4 + \beta \sqrt{2}}. \quad (5)$$

Wyrażenie (5) przedstawia współczynnik Poissona obliczony dla ściskania (rozciągania) prostego w kierunku działania siły równoległe do boku kwadratu; wyraźnie widać, że zależy on jedynie od β .

Rzutuując siłę F na oś O_y (rys. 8) otrzymamy

$$F = E' A \frac{\Delta y}{a} + E A_1 \frac{\Delta y - \Delta x}{2a} \cdot \frac{\sqrt{2}}{2},$$

skąd

$$\frac{F}{\Delta y} = \frac{E' A}{a} \cdot \frac{4 + 2\beta \sqrt{2}}{4 + \beta \sqrt{2}}. \quad (6)$$

Wzór (6) wyraża moduł sprężystości struktury dla ściskania (rozciągania) w kierunku działania siły równoległe do boku kwadratu.

b) ściskanie czyste

Rozpatrzmy element kwadratowy o boku "a" nieskończenie mały wycięty z obszaru modelu sprężystego i poddamy go ściskaniu czystemu. Stan napięcia, jaki wytworzy się podczas ściskania (w układzie płaskim) charakteryzować będą wyłącznie naprężenia styczne (ścinające) powodujące odkształcenie elementu (rys.9). Zgodnie z zasadą wzajemności naprężeń stycznych napiszemy

$$\tau_{xy} = \tau_{yx} = \frac{E}{1+\nu} \cdot \delta_{xy} \quad (7)$$

Dla bardzo małych odkształceń będzie

$$\delta_{xy} = d\theta = \frac{dx}{a},$$

Rys. 9.

a więc

$$\tau_{xy} = \frac{E}{1+\nu} \cdot \frac{dx}{a} \quad (8)$$

Prześledźmy następnie element siatki (kwadrat), którego strukturę poddano działaniu sił ścinających (rys. 10).

Jeżeli $\frac{\Delta l}{l}$ będzie określać wydłużenie jednostkowe na skutek działania sił C wtedy

$$A : \frac{\Delta l}{l} = \frac{C \sqrt{2}}{A_1 B}$$

Punkt D (rys. 10) przemieści się o wielkość δx taką, że

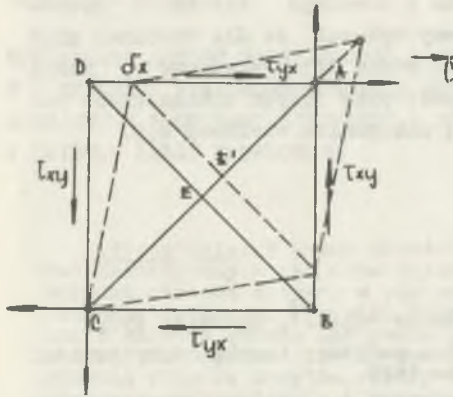
$$\delta x = \sqrt{2} E E' = \frac{\Delta l}{2} \cdot \sqrt{2}$$

Naprężenia ścinające wyrażone stosunkiem $\frac{C}{a}$ będą równe

$$\frac{C}{a} = \frac{A_1 E''}{a^2 \cdot \sqrt{2}} \quad (9)$$

Wobec powyższego można napisać

$$\text{jeżeli } \tau_{xy} = \frac{C}{a}, \text{ a więc } dx = \delta x.$$

Rys. 10

Uwzględniając zależności (8) i (9) będziemy mieli

$$\frac{E}{1+\nu} \frac{dx}{a} = \frac{A_1 E'}{a^2 \sqrt{2}} \delta x. \quad (10)$$

Ze wzoru (10) wynika:

$$\frac{A_1 E'}{a \sqrt{2}} = \frac{E}{1+\nu} = \frac{E_{st}}{1+\nu_{st}}. \quad (11)$$

Wykorzystując zależności na E_{st} i ν_{st} otrzymamy

$$\frac{E_{st}}{1+\nu_{st}} = \frac{E' A}{a}$$

oraz

$$\frac{A_1 E'}{a \sqrt{2}} = \frac{E' \cdot A}{a}$$

stąd

$$\frac{A_1}{A} = \sqrt{2},$$

a więc

$$\nu_{st} = \frac{1}{3}. \quad (12)$$

Zastępując ν przez $\sqrt{2}$ w wyrażeniu na E_{st} otrzymamy

$$E_{st} = \frac{4}{3} \frac{E' A}{a}. \quad (13)$$

Zakończenie

Podany sposób wyznaczania własności sprężystych na przykładzie płyty płaskiej jest prosty i łatwy do praktycznego zastosowania. Obliczenia w zakresie E i ν można prowadzić nie tylko przy pomocy siatki kwadrato-wej, lecz np. trójkątnej, prostokątnej lub o dowolnym kształcie geometrycznym. Przeprowadzony rachunek analogowy wykazał, że dla dowolnej siatki współczynnik Poissona przyjmuje wartość równą $1/3$. Własność tę można wykorzystać np. w mechanice skał, gdyż nawet przy dużych obciążeniach realne wartości współczynnika ν przyjmują maksymalną wielkość $0,5$.

LITERATURA

1. M. Chudek, M. Borecki: Mechanika górotworu "Śląsk", Katowice 1972.
2. J. Walczak: Wytrzymałość materiałów oraz podstawy teorii sprężystości i plastyczności. Tom I, Warszawa-Kraków 1970.
3. J. Walczak: Wytrzymałość materiałów oraz podstawy teorii sprężystości i plastyczności. Tom II, III. Warszawa-Kraków 1971.
4. Ph. Weber: Presentation de la methode des elements finis. Centre de mecanique des roches. Paris 1967.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НЕКОТОРЫХ МЕХАНИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ
ДЛЯ УПРУГОЙ ПЛОСКОЙ ПЛЫТЫ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ ЭКВИВАЛЕНТНОЙ
СЕТКОБРАЗНОЙ СХЕМЫ

Резюме

Поданы теоретические рассуждения, касающиеся определения модуля продольной упругости E , а также числа Пуассона на примере упругой плоской плиты.

DETERMINATION OF SOME MECHANICAL INDICATORS FOR AN ELASTIC
FLAT PLATE WITH THE APPLICATION OF AN EQUIVALENT NETWORK DIAGRAM

Summary

Theoretical considerations concerning the determination of the modulus of the oblong elasticity E , as well as of Poisson's coefficient have been presented on the example of a flat plate.